

ijzeren bloemenkrans is van koningin Wilhelmina. God is mijn Licht, staat er op de zerk uit 1903. Zijn vrouw kreeg de spreuk *Salus mea Christus* (Christus mijn Heil).

Links een fraai, maar verwaarloosd monument van de Suasso's, een Spaans-Portugees bankiersgeslacht, dat reeds in de Tachtigjarige Oorlog een rol speelde. Het hekwerk is voorzien van omgekeerde toortsen. Ook van dit grafmonument bestaat een bekende afbeelding uit de vorige eeuw.

Op het graf van Joan Vlugg valt de waterschelp op, een klassiek motief, een herlevingssymbool, dat Venus in verband brengt met de schelp. Verder hier een bronzen krans. Het grafmonument heeft geen inschrift, maar een opschrift. Bij de Suasso's teruggekeerd lopen we door langs de familiegraven van ds Schouten, enz.

Linksaf en dan linksom, langs de buitencirkel van de rotonde, vinden we kelders, die nog in gebruik zijn en soms uitgegraven moeten worden. Veel Stichtse adel en andere rechthebbenden, o.a. burgemeester Van Asch van Wijck, (20), tijdens wiens ambtsperiode de begraafplaats is gesticht. Een rood zandstenen graf, niet te verwarren met het door rode verf en roest eveneens rode ijzeren grafmonument van de familie Schuyt, waarin mevrouw Scholte begraven werd.

Opvallend is graf nummer 19, waar de een Van den Boetzelaar en de ander Van Boetzelaar heet. Zo'n naamskwestie doet zich ook voor in vak 5, waar de echtlieden Slotemaker-De Bruine liggen. Hun zoon, geboren in 1869, kreeg in 1889 de namen van beide ouders, een grote zeldzaamheid, zeker in die tijd, waarvoor ze dan ook veel moeite hebben moeten doen. Als prof. dr J. R. Slotemaker de Bruine was hij later jarenlang minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. In graf nummer 17 van de familie Van Schermbeek ligt ook Helena Suzanna van Hall-van Schermbeek begraven. Zij stierf op 27 januari 1844, vier dagen na Sara Maria Brandt, de eerste mevrouw Scholte, wier roodijzeren graf hier vlakbij is. Het graf is van hier te zien als men langs de fraaie obelisk van de familie Jenken kijkt.

Links biddende handen, een kopie van de afbeelding van Albrecht Dürer. De steen „Ingang“ is het graf van de Lutherse kerkeraad, ook rechthebbend in verband met het vervallen van eigen graven in de Lutherse kerk. De grafkelder wordt bij een begrafenis ge-

opend en moet dan eerst een paar dagen luchten. Daarna kan de bijzetting plaats vinden. Een graf met geglazuurde stenen, kenmerkend voor de jaren dertig, valt hier op. Fraai zijn de wapens op het graf van de Oudheer van Zuilichem; paarden en een helmboos met gesloten vizier.

Het graf Hooft van Vreeland t.o. 49 is geheel overgroeid met klimop. Weer zien we het opengewerkte grafteken, dat haast gemaakt schijnt om er een puttemmer aan te bevestigen. Het graf is kenmerkend voor de jaren veertig en is van een geheel andere steensoort gemaakt.

Eén van de bekendste graven van Soestbergen is het graf tegenover 43 van May Twiss uit 1865. Weer een fraaie rode beuk en nogmaals een blik op het graf, nr. 31, van de vice-admiraal, nu op de achterzijde. Ook vertegenwoordigd is de familie Van Tuyl, die op het slot Zuylen één van de oudste begraafplaatsen van ons land bezit. Op die begraafplaats ligt o.m. begraven prof. F. C. Donders, de beroemde oogheekundige en in zijn tijd de bekendste Utrechtse hoogleraar. Het beheer erover berust bij de Kerkvoogdij NH-gem. Utrecht.

Verder zien we een fraai in marmer uitgehakte krans voor ds Pikaar en het graf van prof. Doedes, de hoogleraar in de theologie, die college gaf in zijn tuinhuis achter zijn woning aan de deftige Breedstraat, waar ook de Van Schermbeeks woonden. Opvallend is ook het graf van Lena Viersen, dichtbij de uitgang, verlicht met rozen.

Nawoord

Uit dit artikel is wel gebleken, dat de wandeling niet méér kon zijn dan een compromis. Men kan zelf de wandeling uitbreiden en aanvullen naar behoefte. Het is niet onmogelijk, dat wij al wandelende sommige dingen over het hoofd hebben gezien. Voor op- en aanmerkingen houden we ons dan ook aanbevolen. Adres: postbus 1703, 1200 BS Hilversum.

Ook de Tweede Begraafplaats leent zich stellig voor het uitzetten van een wandeling door de Utrechtse historie. Op deze plaats dragen wij graag de fakkel over...

Hilversum

Wim Smit

SARA SIBILLA VERDION UIT BATAVIA OF INDISCHE WELSTAND IN UTRECHT

Een familiearchief - een papieren monument van en voor een familie die in het maatschappelijk leven haar sporen heeft verdiend - kan interessant zijn.

Het merendeel van de archivalia bestaat uit contracten, waarbij meestal een notaris ingeschakeld was. De notaris was nodig voor het opmaken van de huwelijkse voorwaarden, het testament, de koopcontracten en -

wanneer het leven was geëindigd - de boedelbeschrijvingen. Vooral de boedelbeschrijvingen zijn boeiend om te lezen. Ieder stukje huisraad, van de kelder tot de zolder, wordt hierin opgesomd.

Nog interessanter wordt een familiearchief, wanneer er ook correspondentie tussen de familieleden in

voorkomt. Een voorbeeld hiervan is de bewaard gebleven correspondentie tussen de Utrechtse hoogleraar Matthias van Geuns (1735-1817) en zijn zoon Jacob (1769-1832) in het gelijknamige familiearchief. Enkele decennia - van 1790 tot 1817 - hebben zij regelmatig brieven aan elkaar geschreven. Een nogal plechtstatige vader en een spontaan schrijvende zoon. Laatstgenoemde geeft in zijn brieven een aardig beeld van het alledaagse leven.

In het onlangs geïnventariseerde familiearchief Van Hengst komt helaas nauwelijks correspondentie voor, of het zouden brieven moeten zijn over het belijden van het Christelijk geloof en een paar bedelbrieven van arme familieleden aan meer gefortuneerde. Blijft over: de grote massa officiële papieren. Zij geven een aardig beeld van de opkomst en het zich kunnen handhaven van een familie die zich al in de 18e eeuw mocht rekenen tot de notabelen van de stad Utrecht.

In 1912 stierf de familie Van Hengst in mannelijke lijn uit¹). Reeds in 1903 was het familiearchief Van Hengst aangeboden aan de toenmalige gemeentearchivaris dr S. Muller Fz. Maar hij vond het zo'n ordeloze massa - en misschien ook niet zo bijster interessant, dat hij van het aanbod afzag²).

Pas in 1962 kreeg het archief de plaats, die het verdiende. Van de zolder van een nakomeling van de familie Van Hengst verhuisde het archief naar het depot van de Gemeentelijke Archiefdienst van Utrecht³).

De Van Hengst die het maatschappelijk het verst heeft geschopt, was Hendrik Jacob (1742-1817), een zoon van Cornelis van Hengst en Sara Sibilla Verdion. Over Hendrik Jacob wil ik kort zijn, want over hem gaat dit verhaal niet⁴). Toch volgt hier een opsomming van de functies die hij achtereenvolgens bekleedde: substituut-griffier bij het provinciale hof, hoogheemraad van het hoogheemraadschap van de Lekdijk Bovendams, lid van de vroedschap van Utrecht, lid van het provinciaal bestuur van Utrecht, lid van de Nationale Vergadering en lid van het Wetgevend Lichaam. Hij was een overtuigd patriot, maar dat was voor hem geen beletsel om in de tweede echt te huwen met de gefortuneerde Woltera Elbertina barones van Neukirchen gen. Nijvenheim (1741-1809). Als patriot heeft Hendrik Jacob, na de Pruisische inval, toen de grond hem te heet onder de voeten werd, het hazepad moeten kiezen. Na verloop van tijd kon hij naar Utrecht terugkeren, maar niet voordat hij een forse boete betaald had voor zijn „faux pas”. Type-rend voor deze overtuigde patriot was, dat hij, nadat stadhouder Willem V naar Engeland was overgestoken, zolang volhield en aandrong, dat hij de door hem indertijd betaalde geldboete terugkreeg. Vervolgens kwam hij op goede voet te staan met Louis Bonaparte, de jongere broer en, als koning van Holland, zetbaas van de grote Keizer Napoleon⁵). Tegenwoordig zou je zoiets collaboratie noemen. Maar na de terugkomst van de zoon van de stadhouder - nu als koning van Nederland - was alles vergeven en vergeten en kon Hendrik Jacob van Hengst op 27 februari 1817 in alle gemoedsrust voorgoed de ogen sluiten.

Familiewapen Verdion.

*G.A.U., familiearchief Van Hengst, inv. nr. 1078.
Foto Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht.*

Hendrik Jacob mag dan de meest interessante Van Hengst zijn geweest, maar het meest heeft mij zijn moeder - Sara Sibilla Verdion - geïntrigeerd. Al was het alleen maar om het grote kapitaal - f 280.000, - , in 1741 een immens bedrag - dat zij bij haar huwelijk met de zes jaar jongere Cornelis van Hengst inbracht.

Sara Sibilla

Wie was Sara Sibilla Verdion? Van haar komen we alleen iets te weten uit de bewaard gebleven archivalia. Daar is echter geen eigenhandig geschreven brief bij. In het begin van deze eeuw moet er nog een geschilderd portret van haar hebben bestaan, maar het is niet bekend waar dit zich nu bevindt⁶).

Laat ik met haar levensverhaal beginnen, daarbij geholpen door de schaarse mij ter beschikking staande bronnen: de dorre archivalia.

Sara Sibilla Verdion werd op 12 september 1709⁷) te Batavia gedoopt als dochter van Govert Verdion (1681-1711) en Anna Catharina Comans (1684-1731), die beiden zelf ook in Oost-Indië waren geboren en opgegroeid⁸). Govert Verdion, onder-koopman bij de V.O.C., was een zoon van Godart Verdion, die op zijn beurt omstreeks 1649 te Rouen geboren was en goud- of zilversmid in Batavia moet zijn geweest⁹). Sara Sibilla zal dus ook wel een typisch Indische jeugd hebben gehad. Dat begon er al mee, dat zij als baby niet gebakerd werd. Daar was de temperatuur niet naar. Verder zal zij - want haar vader was als onderkoopman bij de V.O.C. zeker in goeden doen - twee of drie baboes hebben gehad, die over haar waakten en haar vertroetelden. In die tijd had zelfs de armste Nederlander wel twee slaven, of beter gezegd: be-

Vermoedelijk portret van Sara Sibilla Verdion (1709-1767). Schilderij in bezit van de nakomelingen van haar dochter Anna Elisabeth van Hengst (1745-1819).

Foto Ir J. A. Walland, 's-Gravenhage.

diendes tot zijn beschikking. Eén voor de huishouding en de ander om op straat de onmisbare pajong boven zijn hoofd te houden¹⁰).

Wat voor opvoeding Sara Sibilla heeft genoten, is de vraag. Europese meisjes werden aan de zorgen van bediendes toevertrouwd, over wie de kinderen heer en meester waren. Zij kregen nauwelijks of geen onderwijs en behoefden geen vinger uit te steken in de huishouding¹¹).

Het is te hopen dat dit bij Sara Sibilla Verdion anders geweest is. Wellicht had zij een zorgeloze jeugd en ongetwijfeld is zij veel opgetrokken met haar volle nicht van zowel vaders als moeders kant: Sara Catharina Verdion, die op 8 februari 1705 te Batavia gedoopt was als dochter van Willem Verdion en Cornelia Comans¹²). Deze Sara Catharina Comans zal als gefortuneerde weduwe van Warmold van Maneil in 1787 in Nederland sterven. De erfgenamen werden vanzelfsprekend de beide kinderen van haar nicht en hartsvriendin: de reeds genoemde Hendrik Jacob van Hengst en Anna Elisabeth van Hengst (1745-1819)¹³).

In Batavia werd jong getrouwd. Het was geen zeldzaamheid dat meisjes van twaalf, dertien of veertien jaar in het huwelijksbootje stapten. Maar even snel werd zo'n jong bruidje weer weduwe. En zoals het in „Oud Batavia“ van De Haan staat: „men stierf gauw te Batavia, vergat snel en hertrouwd in galop“¹⁴). Sara Sibilla Verdion trouwde pas toen zij twintig jaar oud was. Allereerst werd in het stadhuis van Batavia

door het oppermachtige College van Huwelijkske Zaken het certificaat van ondertrouw afgegeven aan Sara Sibilla en haar bruidegom Willem Hendrik Lons, koopman in dienst van de V.O.C. Op deze belangrijke dag - 17 november 1729 - trad haar nicht Sara Catharina Verdion als getuige op¹⁵). Een paar weken later, op 4 december 1729, vond de huwelijksvoltrekking plaats in de Hollandse kerk, die een paar stappen lopen van het stadhuis vandaan lag. Het kerkelijk huwelijk werd in Batavia als een formaliteit beschouwd, omdat het College van Huwelijkske Zaken bepaalde wie met wie trouwde¹⁶).

De onvermijdelijke testamenten daargelaten, is ook een brievenboek¹⁷) met kopieën van aan familieleden en andere relaties verzonden brieven uit de periode 1730-1736 bewaard gebleven van de huwelijksjaren met de hardwerkende Lons.

Nog enige gegevens over de bruidegom Lons. Hij was te Utrecht op 7 november 1708 gedoopt als zoon van Hendrik Lons en Clara ter Smitten¹⁸). Als twintigjarige jongeman kwam hij op 23 december 1728¹⁹) te Batavia aan om er zijn fortuin te zoeken als dienaar van de V.O.C. Hij werd onderkoopman en tweede administrateur „op d'eylanden Onrust en De Cuyper“²⁰) en maakte blijkbaar zo snel kapitaal, dat hij zich samen met zijn echtgenote Sara Sibilla Verdion omstreeks oktober 1736 als gezeten burger in Utrecht kon vestigen²¹). De riskante overtocht van Oost-Indië naar Nederland werd pas ondernomen, nadat ten overstaan van een notaris te Batavia op 6 oktober 1735 een nieuw testament was opgesteld²²). Helaas heeft Lons niet lang van zijn welverdiende rust kunnen genieten. Hij stierf op 13 juni 1740 en werd in de Jacobikerk begraven, waar hij een paar maanden tevoren op 31 januari 1740 een doodgeboren zoon of dochter ten grave had gedragen²³).

Kort daarop sloot Sara Sibilla Verdion, die als kinderloze weduwe achterbleef, een overeenkomst met haar gewezen schoonvader Hendrik Lons, zodat ieder de helft van het vermogen van Willem Hendrik Lons kreeg²⁴).

Met haar f 280.000,-²⁵) was Sara Sibilla nog steeds een aantrekkelijke partij, ondanks het feit dat zij inmiddels de dertig gepasseerd was.

Op 13 maart 1741 hertrouwd zij te Maarssen met de zes jaar jongere Cornelis van Hengst (1715-1769)²⁶). Uit dit huwelijk werden wel kinderen geboren die het tot volwassenheid brachten. Hoe zij verder haar leven gesleten heeft als echtgenote van de „commissaris op het wijnkantoor“ en „raad in de vroedschap van Utrecht“²⁷), is in nevelen gehuld. Ik hoop dat zij gelukkig was. Toch zal zij vaak met heimwee teruggedacht hebben aan haar zorgeloze jeugd in het verstikend warme Batavia. In ieder geval had zij tot haar dood op 11 juli 1767 nog steeds een „swarte meyt“ om zich heen, die met haar uit Batavia was meegekomen. Op 16 juli 1767, 's avonds om tien uur, reed een deftige begrafenisstoet, bestaande uit een lijkkoets met 18 volgriftuigen, uitsluitend gevuld met heren, van het sterfhuys in de Minrebroederstraat naar de Buurkerk, waar het stoffelijk overschot van Sara Si-

billa Verdion „gesonken“ werd. De stoet was omsloten door 42 flambouwdragers.

In de „rekening der dootschulden van vrouw Sara Sibilla Verdion“ springt de post van f 500, —, de te betalen boete voor het 's avonds begraven, er uit. Maar dat vond men toen heel chique. Om nog een paar posten te noemen uit deze minutieus vastgelegde rekening:

„voor 't afleggen van 't lijk f 42, —
aan de keukemeyt Kaatje voor wake en rouwstuk f 60,10
voor de swarte meyt Sibilla f 53, —
voor 120 Rouwkrakelingen f 12, —
twee huylers f 14, —
aan I. Visch voor drukken der 70 rouwbrieven & swart lak f 8, —
voor de dootkist f 44,10
boete voor 't ophangen van 't wapen f 24, —“

De totale begrafenisrekening bedroeg f 2171, —. Zo'n hoog bedrag is voor de begrafenis van geen enkele Van Hengst ooit uitgegeven²⁸⁾. Maar dat mocht dan ook wel: Sara Sibilla Verdion bracht het kapitaal in de familie Van Hengst. Het vermogen alleen al aan waardepapieren, zoals Nederlandse obligaties, Engelse en Franse effecten, bedroeg f 200.000, —! Ook de „swarte meyt Sibilla van Batavia“ werd in het testament bedacht: de beide kinderen van Sara Sibilla Verdion, die universeel erfgenaam waren, moesten ieder jaarlijks f 50, — geven aan het overgebleven souvenir uit Oost-Indië of haar anders in huis nemen²⁹⁾.

Misschien heeft De Haan in zijn boek „Oud Batavia“ gelijk. Daarin leest men: „Voorname geslachten in Nederland rekenden het eene eer, indien nooit een lid der familie naar de Oost was gegaan. Men zou een belangwekkend maar misschien wat aanstootelijk werk kunnen schrijven over patricische families in Nederland, die met behulp van Indisch geld zich staande gehouden hebben“³⁰⁾.

A. B. R. du Croo de Vries

Gemeentelijke Archiefdienst Utrecht
Alexander Numankade 199

Noten:

De gegevens zijn voornamelijk uit de collectie papieren van de familie Van Hengst, die gedeponeerd is bij de gemeentelijke archiefdienst van Utrecht, en waar naar verwezen wordt met de volgende aanduiding: „Van Hengst, inv. nr. . . .“
De overige gegevens zijn uit „Oud Batavia“ door dr F. de Haan, dat in 1935 is heruitgegeven. De verwijzingen naar dit boek worden aangeduid met: „De Haan, blz. . . .“

- 1) Willem Nicolaas Jacob van Hengst (1833-1912).
- 2) Archief van het archief, Notulen archiefcommissie, dd. 21 november 1903.
- 3) Archief van het archief, br. nrs. 320 en 321, dd. 19 september 1962.
- 4) Van Hengst, inv. nrs. 194 en 196.

Rekening der Dootschulden van vrouwe Sara Sibilla Verdion	
Thuisruim van Cornelia van Hengst, overleden aldaar den 5 Julijs 1767 en begraven den 16 dito in de Zouerkerk.	
voor 't afleggen van 't lijk	f 42.
aan de keukemeyden voor 't kisten	3.
aan dezelve voor 't taalen des lijk	5.
aan accijs van de wijnen	6.
ten anker toelajmes wijns 1/2 R.	48.
voor de post	5.
voor 't ploien van 't lijk op de kist	2.

Eén pagina van de begrafenisrekening van Sara Sibilla Verdion, overleden op 11 juli 1767 te Utrecht. G.A.U., familiearchief Van Hengst, inv. nr. 41. Foto Gemeentelijke Fotodienst Utrecht.

- 5) Van Hengst, inv. nrs. 220-238.
- 6) Van Hengst, inv. nr. 366.
- 7) Van Hengst, inv. nr. 115.
- 8) Van Hengst, inv. nrs. 19 en 482.
- 9) De Haan, blz. 454. Zie voor genealogie Verdion: De Navorscher, 1892, blz. 280; De Indische Navorscher, 1938, blz. 82; Kwartierstatenboek Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, 1958, blz. 97; Van Hengst, inv. nr. 19.
- 10) De Haan, blz. 355-356.
- 11) De Haan, blz. 360; Kleurig Memoriaal van de Hollanders op Oud-Java, door Van Embden en Willem Brandt, blz. 129.
- 12) Van Hengst, inv. nrs. 485 en 491.
- 13) Van Hengst, inv. nr. 494.
- 14) De Haan, blz. 548.
- 15) Van Hengst, inv. nr. 116.
- 16) Van Hengst, inv. nr. 117, blz. 4; De Haan, blz. 548 e.v.
- 17) Van Hengst, inv. nr. 117.
- 18) Doopregister Utrecht, nr. 9.
- 19) Van Hengst, inv. nr. 117, blz. 4.
- 20) Van Hengst, inv. nr. 118, testament dd. 20 juni 1731.
- 21) Van Hengst, inv. nr. 117, blz. 232.
- 22) Van Hengst, inv. nr. 118.
- 23) Overlijdensregister Utrecht, nr. 133.
- 24) Van Hengst, inv. nr. 121.
- 25) Van Hengst, inv. nr. 124.
- 26) Van Hengst, inv. nr. 125.
- 27) Van Hengst, inv. nrs. 141 en 142.
- 28) Van Hengst, inv. nrs. 41, 128 en 129.
- 29) Van Hengst, inv. nrs. 121 en 130.
- 30) De Haan, blz. 429.